

УДК 657.1

Лазаришина І. Д., д.е.н., професор, Погребняк Н. Д., ст. викладач
(Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне)

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДОВГОСТРОКОВИМИ БІОЛОГІЧНИМИ АКТИВАМИ РОСЛИННИЦТВА

У статті розглянуто теоретико-методичні та організаційні засади аналітичного забезпечення управління довгостроковими біологічними активами рослинництва. Запропоновано напрями удосконалення організації і методики аналізу для підвищення ефективності управління.

Ключові слова: аналітичне забезпечення, довгострокові біологічні активи, рослинництво, методика, управління.

Вступ. Сучасний етап розвитку ринкової економіки обумовлює посилення вимог як до системи управління в цілому, так і до її складових, у тому числі – до аналізу. Аналітичне забезпечення передуює прийняттю управлінських рішень, підготовляє необхідну інформаційну базу для вибору серед альтернативних варіантів можливих дій керівників структурних підрозділів і підприємств у цілому. Характерні ці вимоги та умови й для стратегічно важливого для національної економіки напрямку економічної діяльності – агропромислового виробництва. Як зазначає І.Л. Федун, саме воно забезпечує продовольчу безпеку країни, формує 14% валового внутрішнього продукту та близько 60% фонду споживання населення [1, С. 218]. Зростання обсягів сільськогосподарської продукції забезпечується, поряд з іншими, завдяки відтворенню та ефективному використанню поточних і довгострокових біологічних активів рослинництва. На сьогодні недостатньо дослідженими залишається ряд питань, пов'язаних із сутнісним трактуванням, класифікацією, теоретико-методичним обґрунтуванням аналітичного забезпечення управління довгостроковими біологічними активами, що й обумовлює актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління біологічними активами рослинництва є предметом досліджень науковців Н.В. Гончаренко, В.М. Жука, Г.Г. Кірейцева, М.М. Коцупатрого, В.Г. Михайлова, В.К. Савчука, Л.К. Сук та ін. Питанням аналітичного забезпечення управління довгостроковими бі-

ологічними активами рослинництва присвячені праці О.В. Глушко та Н.В. Гончаренко. Однак удосконаленню теоретико-методичних засад аналізу довгострокових біологічних активів рослинництва присвячено недостатньо уваги науковців.

Методика досліджень. Проведена критична оцінка наукових робіт з удосконалення аналітичного забезпечення управління довгостроковими біологічними активами рослинництва вказує на необхідність посилення системних досліджень узгодження принципів, функцій економічного аналізу з теоретико-методичними засадами аналітичного забезпечення управління довгостроковими біологічними активами рослинництва.

Постановка завдання. У науковій статті визначені і вирішуються нижченаведені завдання:

- доповнити класифікаційні ознаки групування довгострокових біологічних активів рослинництва для уточнення методики аналізу;
- уточнити організаційні засади аналізу довгострокових біологічних активів рослинництва;
- визначити основні напрямки аналітичного забезпечення управління довгостроковими біологічними активами рослинництва.

Результати досліджень. Відповідно до П(С)БО 30 «Біологічні активи» [2], довгострокові біологічні активи – усі біологічні активи, які не є поточними біологічними активами. Відповідно, поточні біологічні активи - біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, приносити в інший спосіб економічні вигоди протягом періоду, що не перевищує 12 місяців, а також тварини на вирощуванні та відгодівлі. Отже, основною відмінністю довгострокових біологічних активів від поточних є те, що вони забезпечують отримання сільськогосподарської продукції та/або додаткових біологічних активів та інших економічних вигод протягом періоду, що перевищує 12 місяців.

Н.В. Гончаренко виокремлює чотири класифікаційні ознаки, пов'язані з функціонуванням довгострокових біологічних активів рослинництва:

- за правом власності(власні, орендовані);
- за видом культур(багаторічні насадження);
- за видом багаторічних насаджень(сади, виноградники, ягідники);
- за культурами, датами переведення, датами закладання, структурними підрозділами (кісточкові, сад кісточковий) [3, С. 12].

Оскільки довгострокові біологічні активи рослинництва є складовою біологічних активів, то ряд ознак класифікації, притаманних біологічним активам у цілому, на наш погляд, доцільно використовувати для потреб обліково-аналітичного забезпечення управління ними з позицій підвищення його ефективності. Найбільш деталізованою класифікацією біологічних активів, на наш погляд, є групування, запропоноване Р.М. Циган, О.С. Костюк, Є.А. Тимченко[4] і, у свою чергу, є результатом узагальнень відповідних класифікацій О.В. Богданюк, Н.В. Перевозник, Л.К. Сук. Однак недоліком цієї класифікації є те, що в ній не враховано поділ довгострокових біологічних активів рослинництва на групи за ознаками – за культурами, датами переведення, датами закладання, структурними підрозділами, що значно звужує коло об'єктів аналізу та можливості якісного управління ними. Тому вважаємо обов'язковою умовою обліково-аналітичного забезпечення формування і використання інформації щодо довгострокових біологічних активів рослинництва у розрізі ознак, наведених у таблиці.

Таблиця

Класифікація довгострокових біологічних активів рослинництва для потреб обліково-аналітичного забезпечення управління (узагальнено авторами з використанням [3; 4])

Найменування класифікаційної ознаки	Види довгострокових біологічних активів у розрізі ознак поділу
За правом власності	Власні, орендовані
За ознакою зрілості	Зрілі, незрілі
За характером відображення зносу	Що амортизуються, що не амортизуються
За вартістю оцінки	За справедливою, за первісною вартістю
За екологічною оцінкою	Екологічно чисті, традиційні, ГМО
За метою використання	На продаж, для внутрішнього споживання
За походженням	Створені природою, створені людиною
За культурами(сортами)	
За датами переведення	
За датами закладання	
За структурними підрозділами	

Питання методики аналізу в процесі управління довгостроковими біологічними активами рослинництва у вітчизняних наукових працях досліджено недостатньо і потребує вивчення. Н.В. Гончаренко [3,

С. 14] (рисунок) розглядає методичні засади аналізу біологічних активів у цілому у розрізі поточних і довгострокових біологічних активів рослинництва і тваринництва, а також незрілих біологічних активів з виокремленням: мети і завдань аналізу, видів і етапів аналізу, показників аналізу біологічних активів.

Щодо організації аналізу, то вченим виокремлюються лише два етапи – підготовчий і основний, який завершується пошуком резервів. На нашу думку, відповідно до традиційної технології аналітичного процесу, доцільно здійснювати також завершальний етап аналізу, у процесі якого необхідно узагальнити результати аналізу у розрізі потреб заінтересованих сторін – у першу чергу власників та керівництва сільськогосподарського підприємства, сформулювати аналітичну довідку.

Організаційно-процедурна побудова завершального етапу економічного аналізу повинна включати, на думку вчених [5, с. 164-165; 6, с. 77], наступні елементи:

- проведення підсумкової оцінки діяльності і узагальнення результатів аналізу;
- розробку висновків і пропозицій за результатами аналізу відповідно до його цілей і завдань;
- розробку організаційно-технічних заходів щодо усунення недоліків, підвищення ефективності використання виявлених резервів та можливостей;
- підготовку розпорядчих актів, призначення осіб, відповідальних за виконання прийнятих рішень;
- контроль за впровадженням у виробництво пропозицій, що їх було висунуто за результатами аналізу.

Поступовий перехід до ринкових відносин в Україні обумовлює необхідність на заключному етапі аналізу доведення його результатів до власника та до управлінського персоналу суб'єкта господарювання, який має допуск до даної інформації.

Крім того, результативність економічного аналізу на завершальній стадії буде зростати за умови нейтралізації загроз і слабких сторін, виявлених на попередньому етапі.

Якщо на підприємстві створена або створюється система фінансового моніторингу, обов'язковою складовою, підсумком проведеної аналітичної роботи повинно стати поповнення інформаційного банку даних.

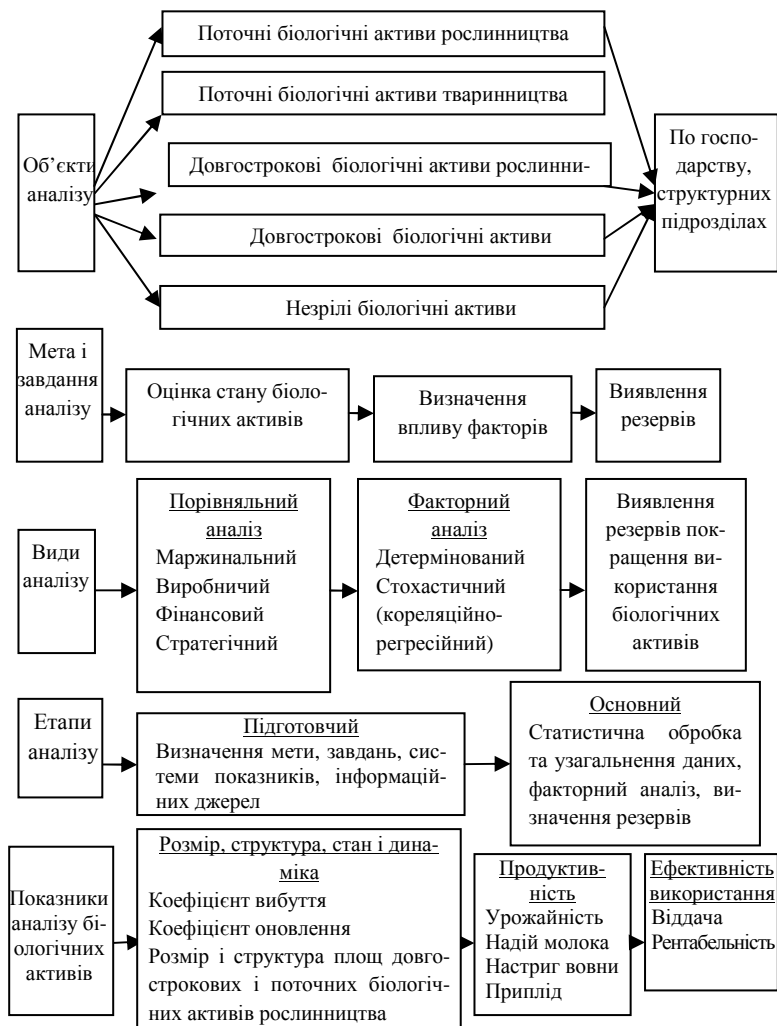

Рисунок. Методичні підходи аналізу біологічних активів [3, С. 14]

Підсумовуючи вищенаведене, вважаємо, що на завершальному етапі аналізу довгострокових біологічних активів рослинництва слід виконувати такі види аналітичних робіт:

- визначення сильних і слабких сторін;
- систематизація отриманих на попередньому етапі результатів;
- узагальнення та деталізація визначених показників відповідно до потреб;
- поповнення інформаційного банку даних щодо внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства;
- розробка заходів, направлених на мінімізацію або ліквідацію негативно діючих показників;
- визначення напрямків оптимізації як окремих господарських явищ, процесів та їх результатів, так і фінансово-господарської діяльності в цілому з урахуванням пріоритетів тактики та стратегії підприємства;
- призначення осіб, відповідальних за реалізацію заходів;
- при необхідності – підготовка відповідних організаційно-розпорядчих документів(аналітичної довідки);
- контроль за реалізацією заходів;
- внесення коректив в наказ про облікову політику(за потребою);
- підготовка аналітичної інформації для оприлюднення (згідно з вимогами чинного законодавства).

Реалізація всіх етапів аналізу забезпечить підвищення якості і ефективності управління довгостроковими біологічними активами рослинництва як у поточному, так і довгостроковому періоді.

Також потребують уточнення мета і завдання аналізу довгострокових біологічних активів рослинництва. Вважаємо, що головною метою аналізу довгострокових біологічних активів рослинництва є забезпечення суб'єктів управління аналітичною інформацією щодо них відповідно до визначених критеріїв корисності. Відтак, до числа завдань аналізу слід відносити: аналіз складу, руху, стану, використання і відтворення довгострокових біологічних активів рослинництва. З урахуванням запропонованого удосконалення їх класифікації, варто передбачити розширення об'єктів і напрямків аналізу для потреб управління. На наш погляд, ефективність управління довгостроковими біологічними активами рослинництва значно зросте за умови диференціації аналітичного забезпечення у розрізі:

- аналізу власних і орендованих довгострокових біологічних активів рослинництва;
- аналізу зрілих і незрілих довгострокових біологічних активів рослинництва;
- аналізу довгострокових біологічних активів рослинництва, що амортизуються і не амортизуються;

- аналізу довгострокових біологічних активів рослинництва, що оцінені за справедливою вартістю і за первісною вартістю;
- аналізу екологічно чистих, традиційних і ГМО довгострокових біологічних активів рослинництва;
- аналізу довгострокових біологічних активів рослинництва, що використовуються на продаж чи для внутрішнього споживання;
- аналізу структури довгострокових біологічних активів рослинництва за походженням (створені природою чи людиною);
- аналізу довгострокових біологічних активів рослинництва за культурами чи сортами;
- аналізу довгострокових біологічних активів рослинництва за датами закладання;
- аналізу довгострокових біологічних активів рослинництва за датами переведення;
- аналізу довгострокових біологічних активів рослинництва за структурними підрозділами.

Висновки. Отже, запропоноване уточнення і доповнення класифікаційних ознак групування довгострокових біологічних активів рослинництва створює необхідну теоретико-методичну базу для удосконалення методичних і організаційних засад аналітичного забезпечення управління ними на засадах ефективності і якості і обумовлює отримання конкурентних переваг у поточному періоді і на довготерміновій основі.

1. Федун І. Л. Ефективність інвестицій в інновації агропромислового виробництва: методологічний вимір [Текст] / Ігор Леонідович Федун // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2013. – Том 14. – № 3. – С. 217–224. **2.** Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 "Біологічні активи". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293962&cat_id=293533 **3.** Гончаренко Н. В. Облік та аналіз біологічних активів. – Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», Київ, 2010. – 17 с. **4.** Циган Р. М., Костюк О. С., Тимченко Є. А. Удосконалення класифікації біологічних активів з метою підвищення ефективності обліково-аналітичної роботи підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=889> **5.** Економічний аналіз : навч. посібник / М. А. Болух, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток та ін.; За ред. акад.

НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. – К. : КНЕУ, 2001. – 540 с. **6.** Теория анализа хозяйственной деятельности : учеб. / В. В. Осмоловский, Л. И. Кравченко, Н. А. Русак и др.; под общ. ред. В. В. Осмоловского. – Мн. : Новое знание, 2001. – 318 с.

Рецензент: д.е.н., профессор Безтелесна Л. І. (НУВГП)

Lazaryshyna I. D., Doctor of Economics, Professor (National University of Water Management and Nature Resources Use, Rivne),

Pohrebniak N. D., Senior Lecturer (National University of Water Management and Nature Resources Use, Rivne)

AREAS OF IMPROVEMENT OF THE ANALYTICAL MAINTENANCE OF LONG -TERM BIOLOGICAL ASSETS CROP

The article deals with theoretical, methodological and organizational principles of analytical maintenance of long-term biological assets crop. Directions improving the organization and analysis techniques to improve management are proposed.

Keywords: analytical support, long-term biological assets, plant, methods, management.

Лазаришина И. Д., д.э.н., профессор (Национальный университет водного хозяйства и природопользования, г. Ровно), **Погребняк Н. Д., старший преподаватель** (Национальный университет водного хозяйства и природопользования, г. Ровно)

НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ АНАЛИТИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ УПРАВЛЕНИЯ ДОЛГОСРОЧНЫМИ БИОЛОГИЧЕСКИМИ АКТИВАМИ РАСТЕНИЕВОДСТВА

В статье рассмотрены теоретико-методические и организационные основы аналитического обеспечения управления долгосрочными биологическими активами растениеводства. Предложены направления совершенствования организации и методики анализа для повышения эффективности управления.

Ключевые слова: аналитическое обеспечение, долгосрочные биологические активы, растениеводство, методика, управление.
